

A Szűzanya pénteken öltözik

ÍRTA KEMPF ZITA FÉNYKÉPEZTE HERNÁD GÉZA

Éles kanyart vesz a volánbusz az ábécé előtt. Meredeken ereszkedik az út a faluközpontig, aztán újra nekivág fölfelé: az aszfaltcsík a somogyi dombság lankáit követi. Napfelkeltéig kell várjunk arra, amiért igazából jöttünk. Addig kérdezősködünk. A misztikus történet homályából lassacskán kirajzolódik egy nőalak.

Kezdjünk, mondjuk, a presszóban, javasol kecsgetető információforrást kollégám. „Az már egyszer bizonyos, hogy öltöztetik – bólint odabent az egyik asszony. – Rengeteg sok ruhája van, egyik szebb, mint a másik.”

„Annyit hallottam, hogy éjszaka érkezett – szól közbe valaki. – Mondják, azért jött, mert a kalocsaiak nem becsülték meg.”

„Az atya nem így mesélte...”

„Az egyik így mondja, a másik meg úgy – teszi helyre a dolgot a pultos. – Gábor, te tudsz valamit a Máriánkról?”

A megszólított csak hümmög. De valami nagy csoda van ott, a templom mélyén, az egyszer biztos.

„A Magdust tessenek keresni! – kapunk végre hasznos tippet. – Merthogy ő most az öltöztető.”

Megfogadjuk a tanácsot, ám még várunk kell. Addig kimegyünk a határba. A szőlőhegyeken itt is, ott is régi kőkeresztek, hogy a gazdák és napszámosok munka közben is le tudják róni a tiszteletüket. Hiszen a harangszó elhallatszik idáig...

Bármerre járunk, apró jelekből érezni: errefelé háromszáz éve erős a katolikus hit. Jezsuita szerzetesek hozták el az igét 1642-ben, 1716-tól ferencesek hirdették tovább, meg építettek rendházat, szenteltek templomot. Az 1950-es év téveszíródává csúfította a kolostorépületet, de hiába; azt beszélük, itt még a legfojtóbb államhatalmi időkben sem akadályozták a templomjárást. Merthogy nem akármilyen templom az. Alapozása szokatlanul mély, úgy tudni, vagy hétméternyire nyúlik a földfelszín alá. Az andocsiak azonban másként gondolják: nincsen fundamentuma, szögezik le, és sokatmondóan bólogatnak. Csak később értjük meg, miért.

KEGY A KIVÁLTSÁGOSOKNAK Az andocsi templom gótikus kápolnája igazi kincset rejt, az 1500-as évekből származó, másfél méter magas, festett Mária-kegyszobrot őriz. A legenda szerint Mária megmenekítésére került a templom Kalocsáról Andocsra, mert 1520-ban a törökök meggyalázták, istállóvá alacsonyították volna a kápolnát. Ám ezt nem engedhette az isteni gondviselés. Kétszáz évvel később a veszprémi püspök fel is jegyezte: „Figyelemmel nézzük a Somogy megyei Andocson, püspöki falunkban levő és a Boldogságos Szűzről elnevezett templomot, amely a lakosok elbeszélése szerint alapzat nélkül látszik állani.”

Egy bizonyos: 1747-ben szentelték föl a templomot, és már az avatás napján különös szokás született. Széchenyi Katalin grófnő ugyanis a nagy alkalomra ünnepi palástba öltöztette a Szűzanya szobrát. A helyiek máig őrzik a hagyományt: kéthetente, pénteken új ruhát adnak a magyarok nagyasszonyára. Szent Dorottya és Szent Katalin, a Szűzanya társai, már harmadik évszázada figyelik a szertartást, amely állítólag egyszer sem maradt még el.

Legendás múltjával és kegyszobrával a török idők óta vonzza a híveket a kaposvári egyházmegye egyik legértékesebb műemlék temploma. Közeli és távoli városokból, országhatáron, tengeren túlról érkeznek a tanúságtevők. Mindig elől járnak a kalocsaiak: gyalog teszik meg az utat idáig, meglátogatják hajdan magukénak tudott Máriájukat. Az andocsiak tisztelik őket, elismerik jogosultságukat. Amint a zarándokok elérik a faluhatárt, megkondulnak a harangok, a szobor pedig kalocsai ruhába öltözik.

HITBÉLI ERŐ „Hagyomány – mondják magától értetődően az asszonyok, akiktől ostoba fővárosi módjára azt tudakoljuk, mi végre is öltöztetik a szobrot. – Kiskorunktól megszoktuk. Régen a ferences szerzetesek öltöztették – magyarázzák, aztán egymás szavába vágva sorolják: – Én, a Pintér Annus, a Ruzsics Mariska meg a Szőke Bözsi, így voltunk négyen” – meséli Szira Istvánné, aki nyolcadikos koráig öltöztette a kegyszobrot.

„A Vali meg a Gulyás Ágival.”

„Meg a Teri és az Erzsike! Mindig volt egy kis csoport.”

Megkérjük, tudnak-e másutt hasonló szokásról. Mariazell, Máriabesnyő, Bodajk, Celldömölk, Máriagyűd neve hangzik el. Abban mind megegyeznek: Máriának sehol a világon nincs olyan sok öltözéke, mint az ő templomukban. (Meg is tárgyalják, milyen szokatlan, hogy most éppen pirosat visel.) Mindannyian „mostak is rá” fiatalasszony korukban.

„Aki templomba járt, mindenki vállalt egy-egy ruhát – mesélik. – A kalocsai, az valami gyönyörű!”

„Meg azok a bársonyok, én mindig megnézem!”

Akad az asszonyok között, aki kilencévesen, gyalogszerrel, Balatonvilágosról jött először az andocsi búcsúba a nagyszüleiével. Olyan is van, aki reformátusként került ide 1964-ben, aztán az anyósa kikötötte, hogy át kell keresztelkednie. „Mert ez katolikus falu.” „A Rákosi-időkben voltam diák, de hogy nem szabad templomba menni, azt soha nem hallottam. Vasárnaponként mind ott mutattuk meg a szép új ruhánkat” – meséli Piurkó Györgyné.

KÉTSÉGEK KÖZÖTT Augusztus 15-e Nagyboldogasszony, azaz Mária mennybemenetelének napja. Csakolyan jeles dátum ez a katolikusok számára, mint karácsony és húsvét ideje. Andocson búcsúval ünnepelnek. Évente tíznél is több alkalommal érkeznek zarándokok a faluba. Már nem gyalogszerrel jönnek, mint egykor, hanem busszal, és jóval kevesebben. Régen több ezren voltak, székeket kellett kirakni a hídra, hogy ne torlódjon föl a tömeg.

„Kevés a fiatal, és csak vasárnaponként jönnek. Pedig kellene az utánpótlás, hiszen már magam is elmúltam hetven, utódot kell találnom” – magyarázza az öltöztető csoport feje, Viza Jánosné, a Magdus. Egykor ő is úgy kapta a stafétát. Az udvaron álldogálunk, a kerti asztalon nagy halomban a tengernyi rózsza, fátyolvirág, liliom: másnapra, templomdíszítésre kellene. Immár huszadik éve, minden második héten. „Szeretem csinálni, szeretem a templomot. Most piros ruha van rajta, mert pünkösöd volt.

RENYÓ, BUDA, HITÉLET Szalay Tamás atya nemrég vette át elődjétől a gyűlekezetet és Mária-szobruk mély áhitattal övezett ruhatárát.

Nem is tudom, milyet adunk rá holnap, még nem járt le az előző. Vagy talán az atya hoz másikat” – mondja Magdus. Kifelé menet az unokája nyitja ki előttünk a kaput. Büszke az andocsi hagyományra, de hozzáteszi, nem mindenki van ezzel így: „Megoszlik a fiatalság, sokan nem értékelik ezt az Európa-szerte nevezetes tradíciót” – Horváth Gábor 28 esztendő, már többször is látta a palástok tárlatát. Nagy kedvence „az a kék, irtóztató munka lehetett elkészíteni”. Bólogatunk, és próbáljuk elképzelni, milyen látvány fogad majd bennünket másnap. Időben kell fölkelni, mert pontban nyolckor új ruhát kap a szobor!

ANGYALOK HOZTÁK Igencsak hűvös van még, amikor Vizáné és segítője megnézi az órát a felállványozott templom oldalbejáratánál. Mintha esküvőre készülnének, olyan sok a virág. Érkezik az atya is. Szalay Tamás esperes-plébános négy hónapja vette át az 1665 óta számon tartott kegyhely körzetét.

Ahogy megindulunk befelé, halljuk, hogy az asszonyok feszülten tanakodnak az oldalfolyosón. Azt szeretnék, ha fent maradhatnának a piros oltárterítők – nemrég készültek, és a jelek szerint mindenkinek eltalálták az ízlését. Ám hiába, tudják: az atya dönt.

„Ha ennyire tetszik mindenkinek, én nem vagyok ellene” – bólint amaz. De a Máriát, azt öltöztessék át, teszi még hozzá szigorúan. Az asszonyok megkönnyebbülten kezdik rendezgetni a virágot.

„Liturgikus időszak szerint választunk színt – mutatja Tamás atya egy kis szobában, ahol hatféle ruha lóg a falon. – Vértanúk napján lila, pünkösdkor piros, halottak napján fekete, nagy ünnepek idején fehér és arany következnek. Ági néni és Magdi néni tartja számon, hogy melyik nem volt még. No, akkor most ez megy, ez a hímezett komári” – mondja ki a verdiktet a plébános, majd újabb szobát nyit: „Jöjjenek, nézzék meg mindet!”

A teremben megannyi Mária-palást, mindenféle elképzelhető anyagból és díszítéssel. Mint valami furcsa, egyetlen személyre szabott jelmezzraktár: a ruhákat színek szerint csoportosították. Rajtuk a feliratok: „Kérésem meghallgatásáért”, „Megpróbáltatásunk emlékére”, „Férjem gyógyulásáért”... Papírra rótt, kelmére hímezett szarkalábak 1965-ből, az 1980-as évekből, Sárszentmiklósról, Buzsákról, Írországból, Kanadából, Venezuelából.

„1851-ből való a legrégebbi ruha, Talliánné Boronkay Cili adománya” – mutatja Tamás atya, akitől végre a szobor múltjáról is megtudhatunk valami bizonyosat: „Angyalok hozták Kalocsáról,

JELES PILLANATOK Történjék akármi, az ünnepi ebédnek mindig megadják a módját az andocsiak (fent). Együtt az asszonycsapat. Mindennapi elfoglaltságaik mellett Mária öltözékét is mossák, varrják, javítják (a szemközti oldalon).

ezért nincsen alapzata. Az iránta való tisztelet jeléül, meg a magyarság összetartozásának kifejezésére készít számára ruhát, akinek van hozzá szándéka, tehetsége. Kétszáznyolcvankét darab, ennyit számoltam össze legutóbb nagy hirtelenjében.”

BIZAKODÓN Mi lesz a gyűjteménnyel, ha az idősebbek már nem viselik a gondját? A plébános csak legyint. Itt vannak a ministráns gyerekek! Amilyen büszkék andocsi származásukra, mindig lesz közöttük, aki a Szűzanyát öltözteti. Délután láthatjuk is az alsósokat, amint sutorogva, csibészkedve ugyan, de megülnek a templompadban a diákmiséen, segítenek az oltár körül, tanulják az énekeket, szavalják a miatyánkot. A kisiskolások az országos átlagnál nagyobb arányban kapnak vallásos nevelést: az andocsi általános iskola tanulóinak több mint fele jár hittanóra.

„Csak aztán megtörik a folyamat, amint elkerülnek városra, középiskolába” – magyarázza Komáromi Róbert, a 2001-ben felújított iskola igazgatója. A bővítés dacára csalóka a kép: a faluközpont a környező községek és puszták (Kisbárapáti, Bonnya, Fiad, Németsürü, Toldipusztá) gyerekeitől hangos – az andocsi ugyanis körzetesített iskola. A népességfogyást az 1980-as évek óta nem sikerült megállítani. Tíz évvel ezelőtt még 1217 volt a lélekszám, ma 1136-an lakják a falut. Meg is becsülik a frissen érkezetteket: minden andocsi csecsemő tiszteletére facsémét ültetnek az Újszülöttek ligetében.

Törőcsik Ferencné polgármester a falvak szokásos keservét panaszozza: a felnőttek elmennek munka után, házat meg már inkább csak külföldiek vesznek, így sok porta az év jó részében üresen áll. „Az a legfontosabb, hogy megmaradjon a nyolcosztályos iskolánk. Ha a gyerek helyben tanul, akkor marad még esély, hogy a szülők is megmaradnak itt.”

Búcsúzóul még egyszer elsétálunk a templom mellett. Az aszszonyokra gondolunk, akik évtizedek óta várják a kapuban, hogy nekiállhassanak az öltöztetés aprólékos műveletének. Hogy mi okból teszik, maguk sem tudják pontosan. Hit, bizalom, elkötelezettség. Létezik még ilyesmi egyáltalán? Kimondatlan kérdésünkre a zárókép ad választ. Andocsból utoljára az Újszülöttek ligetét látjuk: az első park megtelt, idén újat kellett nyitni. Mária ruhája mindig megújul; talán a falu számára is lesz folytatás. □

ÖSSZHANGZAT A művészeti nevelésre nagy hangsúlyt fektet a körzetesített iskola (fent). A falu utcáján sétálva, a rendezett kertekbe bekukkantva olykor meglepő tárgyakkal találkozunk a fotós (a szemközti oldalon).